

Василь Гор

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
завідувач кафедри кримінального процесу
і криміналістики
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(м. Львів, Україна)
kruminalproces@gmail.com

Назар Бобечко

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального процесу
і криміналістики
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(м. Львів, Україна)
kruminalproces@gmail.com

УДК 343.157.3

ПОРЯДОК ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ АБО ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ І ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

АНОТАЦІЯ. Невід'ємним елементом системи проваджень з оскарження й перевірки судових рішень у кримінальному процесі України є провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Остання новелізація глави 34 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) потребує ґрунтового наукового дослідження та осмислення.

Метою статті є дослідження порядку провадження за нововиявленими або виключними обставинами у кримінальному судочинстві України.

Суб'єктами права на подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами є учасники судового провадження, які оскаржують основне судові рішення, а також ухвали, у яких вирішуються питання під час фактичного виконання рішення суду, за умови набрання ними законної сили. Система судів, уповноважених здійснювати кримінальне провадження за нововиявленими обставинами, побудована без урахування вимоги інстанційності, згідно з якою справа рухається від суду нижчого рівня до суду вищого рівня. КПК України не передбачає будь-якої досудової перевірки чи розслідування нововияв-

© Василь Гор, Назар Бобечко, 2018

лених або виключних обставин. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами виключно судове. Якщо заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами не оформлена згідно з вимогами, передбаченими кримінально-процесуальним законодавством, то суддя або колегія суддів виносить ухвалу про повернення її заявнику. Регламентація такої правової ситуації є надто суворою та не відповідає її правовому регулюванню в стадіях апеляційного та касаційного провадження. У разі недотримання вимог щодо змісту заяви доцільніше спочатку залишити її без руху, вказавши на виявлені недоліки та встановивши строк для їх усунення. Законодавець не уповноважив суддю або колегію суддів за результатом перевірки заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами приймати рішення про відмову у відкритті відповідного провадження. Однак випадки, що слугують підставами для відмови у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами, цілком реальні. Крім того, у КПК України залишився не врегульованим порядок підготовки до перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Повноваження суду щодо ухвалення рішень за результатами провадження за нововиявленими або виключними обставинами невиправдано обмежені. Так, відповідний суд, навіть за наявності для цього підстав, позбавлений можливості скасувати вирок або ухвалу (зокрема й у певній частині) і закрити кримінальне провадження, внести до вироку або ухвали зміни.

Проведений аналіз порядку провадження за нововиявленими або виключними обставинами надає можливість констатувати, що норми кримінально-процесуального законодавства, які його регулюють, не є оптимальними, а тому потребують удосконалення. Насамперед такий порядок, на наше переконання, має здійснюватися за правилами апеляційного провадження. Варто конкретизувати й коло судових рішень, що можуть бути переглянуті за нововиявленими або виключними обставинами. Доцільно змінити підхід до визначення суду, що розглядатиме кримінальне провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Потрібно уніфікувати з положеннями глав 31, 32 КПК України процесуальні дії та рішення судді (колегії суддів) за наслідками перевірки заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, а також установити порядок підготовки до розгляду кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Не завадить розширити і повноваження суду, що переглядатиме судові рішення за нововиявленими або виключними обставинами, надавши йому можливість вносити до нього зміни та скасовувати це рішення і закривати кримінальне провадження.

Ключові слова: провадження за нововиявленими або виключними обставинами; суб'єкти звернення про перевірку судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами; відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами; порядок перевірки судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Невід'ємним елементом системи проваджень з оскарження й перевірки судових рішень у кримінальному процесі України є провадження за нововиявленими і виключними обставинами. Будучи спрямованим

на перевірку судових рішень, що набрали законної сили, його іманентними ознаками є специфічні підстави й особливості порядку здійснення судово-контрольної діяльності, що відповідають суті та завданням такої стадії кримінального судочинства. Чергові зміни і доповнення до вітчизняного кримінально-процесуального законодавства не оминули й цю стадію кримінального провадження, внаслідок чого з'явився новий інститут кримінально-процесуального права – “виключні обставини”, а глава 34 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України)¹ отримала назву “Провадження за нововиявленими або виключними обставинами”.

Провадженню за нововиявленими обставинами у кримінальному процесі присвячені праці таких вітчизняних і зарубіжних дослідників, як: Г. Анашкін, В. Балакшин, В. Баскакова, В. Беднарська, В. Блинов, М. Ведищев, В. Давидов, О. Дроздов, М. Громов, М. Ковтун, К. Курапова, Т. Оксюк, Н. Ольшанська, І. Михайловська, І. Перлов, В. Посник, Н. Сиза, А. Собенін, О. Татаров, О. Темушкін, Б. Тетерин, Ю. Фідря, Я. Філев, А. Барцак-Оплустіл, А. Боянцзик, М. Ціукас та ін.

Однак у цих роботах з об'єктивних причин не висвітлені питання, пов'язані із практичним застосуванням положень глави 34 КПК України². У цьому контексті особливого значення набуває встановлений порядок провадження за нововиявленими або виключними обставинами, який є виключно судовим. Крім того, остання новелізація цієї глави КПК України потребує ґрунтовного наукового дослідження та осмислення. Адже серед нововведень є такі, що не повною мірою відповідають правовій природі цієї форми проваджень з оскарження й перевірки судових рішень, мало сприяють підвищенню ефективності правозастосовної практики та навряд чи спрямовані на удосконалення кримінально-процесуального законодавства.

Метою дослідження є визначення порядку провадження за нововиявленими або виключними обставинами у кримінальному судочинстві України.

На зразок інших форм проваджень з оскарження й перевірки судових рішень, провадження за нововиявленими або виключними обставинами може розпочатися тільки з ініціативи учасників судового провадження. Однак, хоча згідно з п. 26 ч. 1 ст. 3 КПК України³ до учасників судового провадження, окрім сторін, також належать інші особи, за клопотанням або скаргою яких здійснюється судове провадження, не всі вони

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 02.08.2018).

² Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

³ Там само.

вправі подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. До останніх, зокрема, належать фізична чи юридична особа 'як володілець речей або документів' (у контексті ст. 165 КПК України), а також особа, 'яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння' (ст. 170 КПК України); особа, 'щодо якої застосовано екстрадиційний арешт' (ч. 9 ст. 584 КПК України); особа, щодо якої прийнято рішення про її екстрадицію (ч. 6 ст. 591 КПК України); особа, засуджена судом іноземної держави, вирок щодо якої передано для виконання в Україні, а також Міністерство юстиції України, яким подано клопотання про виконання вироку суду іноземної держави (ч. 9 ст. 603 КПК України)⁴. Річ у тому, що ці суб'єкти оскаржують не основне (в якому суд дав оцінку сукупності наявних у справі доказів та на основі встановлених за їхньою допомогою обставин відповів на запитання, чи мала місце подія кримінального правопорушення, чи винувата особа у його вчиненні, та на інші запитання, що становлять предмет кримінального провадження), а додаткове (яке має забезпечувальний характер щодо основного) судове рішення. Крім того, такий учасник судового провадження, як представник персоналу органу пробації (п. 26 ст. 3; ст. 721 КПК України)⁵, взагалі не уповноважений звертатися до суду вищої інстанції.

У п. 2 ч. 5 ст. 461 КПК України конкретизовано суб'єкта звернення із заявою про перегляд судового рішення стосовно конкретної виключної обставини – встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні цієї справи судом, – особа, 'на користь якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною'⁶. Такою особою, зокрема, може бути засуджений, виправданий, особа, кримінальне провадження щодо якої закрито, особа, щодо якої застосовано примусові заходи виховного або медичного характеру, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, третя особа – у частині, що стосується її інтересів під час вирішення питання про спеціальну конфіскацію.

Згідно зі ст. 460 КПК України 'учасники судового провадження мають право подати заяву про перегляд за нововиявленими або виключними обставинами судового рішення суду будь-якої інстанції, яке набрало

⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

⁵ Там само.

⁶ Там само.

законної сили⁷. Таке положення вимагає уточнення. Аналіз змісту частин 2, 3 ст. 459 КПК України⁸ дає можливість стверджувати, що навряд чи можуть бути об'єктом перевірки за нововиявленими або виключними обставинами допоміжні судові рішення, які сприяють вирішенню основних питань кримінального провадження. Вони зазвичай не містять правової оцінки обставин кримінального провадження, не вирішують його по суті, хоча створюють передумови для цього.

Крім того, до об'єкта перевірки у цій стадії кримінального провадження не належать й ухвали слідчого судді. На неможливості перегляду ухвал слідчого судді за нововиявленими або виключними обставинами наголошується й у судовій практиці⁹.

Тож, провадження за нововиявленими або виключними обставинами стосується основних судових рішень, а також ухвал, у яких вирішуються питання під час фактичного виконання рішення суду, за умови набрання ними законної сили. Інакше кажучи, у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами можуть бути перевірені: обвинувальні та виправдувальні вироки, ухвали про закриття кримінального провадження, ухвали про закриття кримінального провадження і звільнення особи від кримінальної відповідальності, ухвали про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру, ухвали, в яких вирішені питання пов'язані з виконанням судових рішень, а також вироки й ухвали судів апеляційної інстанції, постанови касаційного суду щодо згаданих вище рішень судів.

У ст. 460, ч. 1 ст. 463 КПК України¹⁰ йдеться про можливість перевірки судового рішення у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами лише судовими інстанціями. Згідно з частинами 1–3 ст. 33 КПК України передбачено три судові інстанції – перша, апеляційна та касаційна¹¹.

Водночас ч. 4 ст. 33 КПК України встановлює, що 'кримінальне провадження за нововиявленими обставинами здійснюється судом, який ухвалив рішення, що переглядається'¹². Натомість згідно з ч. 5 ст. 33 КПК України:

⁷ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

⁸ Там само.

⁹ Ухвала Березівського районного суду Одеської області від 8 липня 2015 р.: справа № 494/681/15-к, провадження № 1-о/494/1/15. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/46857366> (дата звернення: 02.08.2018); Ухвала Придніпровського районного суду м. Черкаси від 27 квітня 2017 р.: справа № 711/327/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66472372> (дата звернення: 02.08.2018); Ухвала Галицького районного суду м. Львова від 13 лютого 2018 р.: справа № 461/9899/13-к, провадження № 1-о/461/12/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72361197> (дата звернення: 02.08.2018).

¹⁰ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

¹¹ Там само.

¹² Там само.

Кримінальне провадження за виключними обставинами здійснюється з підстав, визначених пунктами 1, 3 частини третьої статті 459 цього Кодексу, судом, який ухвалив рішення, що переглядається, а з підстави, визначеної пунктом 2 частини третьої статті 459 цього Кодексу, – Великою Палатою Верховного Суду¹³.

Беручи до уваги наведені вище положення кримінально-процесуального законодавства України, під “судом, який ухвалив рішення, що переглядається” в аспекті провадження за нововиявленими обставинами слід розуміти суд першої, апеляційної чи касаційної інстанції.

Вимоги до заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами викладені у ст. 462 КПК України¹⁴. Вони дуже подібні із встановленими вимогами до апеляційної (ст. 396 КПК України) та касаційної (ст. 427 КПК України) скарг¹⁵. Водночас п. 5 ч. 2 ст. 462 КПК України зобов’язує учасника судового провадження обґрунтовувати свою заяву ‘посиланням на обставини, що підтверджують наявність нововиявлених <...> обставин <...>’¹⁶. Очевидно, що обставини не можуть бути обґрунтовані іншими обставинами. У цьому випадку мова має йти про докази, якими підтверджуються нововиявлені або виключні обставини, що містяться у підсумкових процесуальних рішеннях. Крім того, обов’язковим елементом заяви згідно з п. 5² ч. 2 ст. 462 КПК України визнається ‘клопотання про поновлення строку подання заяви’¹⁷. Однак сенс у цьому клопотанні зникає у разі подання такої заяви у межах визначених ст. 461 КПК України строків¹⁸, тобто у переважній більшості випадків. Складається враження, що законодавець презюмує недотримання процесуального обов’язку при поданні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Варто зазначити, що заява може стосуватися судового рішення як у цілому, так і окремої його частини. Учасники судового провадження у своїй заяві мають право оспорювати судові рішення в межах власних або представлених інтересів. Це правило не стосується прокурора, який наділений повноваженнями подати заяву і на користь засудженого, діючи згідно з приписами ч. 2 ст. 9, ст. 25 КПК України¹⁹.

Відбуття покарання, прийняття закону про амністію, видання указу про помилування, смерть особи не перешкоджають поданню заяви про

¹³ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

¹⁴ Там само.

¹⁵ Там само.

¹⁶ Там само.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Там само.

¹⁹ Там само.

перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Деталізуючи положення частин 4, 5 ст. 33 КПК України, у ст. 463 КПК України визначено, що:

<...> Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами подається до суду тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин. <...> Заява про перегляд судового рішення за виключними обставинами у разі вчинення суддею злочину, внаслідок якого ухвалено незаконне або необґрунтоване рішення, подається до суду тієї інстанції, суддею якого він був. <...> Заява про перегляд судового рішення за виключними обставинами у разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні цієї справи судом подається до Верховного Суду для її розгляду у складі Великої Палати²⁰.

Звідси випливає, що система судів, уповноважених здійснювати кримінальне провадження за нововиявленими обставинами, побудована без урахування вимоги інстанційності, згідно з якою справа рухається від суду нижчого рівня до суду вищого рівня. Перегляд судового рішення (саме такий термін вживає законодавець) покликаний дати іншу відповідь на запитання про винуватість чи невинуватість особи, нову юридичну оцінку вчиненому нею діянню, визначити їй інший захід кримінально-правового впливу. Ця функція не властива судам першої інстанції. Не видається прийнятним, щоб процесуальну діяльність, яка за рівнем складності відповідає апеляційному провадженню, здійснювали судді нижчої ланки системи судоустрою. Правильна кваліфікація нововиявлених або виключних обставин вимагає не тільки знання нормативного матеріалу та судової практики, а й доктрини кримінального процесу. Тож така позиція законодавця не є безспірною, адже порушує ще й одну з ідей системи проваджень з оскарження й перевірки судових рішень у кримінальному судочинстві України – перевірку повинен здійснювати лише суд вищого рівня.

З огляду на викладене постає ще одне запитання, на яке у КПК України не дано відповіді, – до якого суду належить подавати заяву, якщо судові рішення вже було об'єктом судового контролю в апеляційному та касаційному порядках? Річ у тім, що одним з можливих наслідків провадження за нововиявленими або виключними обставинами може бути скасування судового рішення, тому суд нижчого рівня (суд першої ін-

²⁰ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

станції) не вправі скасувати рішення суду вищого рівня (апеляційної та касаційної інстанції). У цьому випадку провадження за нововиявленими або виключними обставинами, на нашу думку, повинен здійснювати той суд, який має право не лише прийняти заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, а й перевірити правосудність рішень судів першої та (або) апеляційної інстанцій. Тобто відповідний суд апеляційної інстанції та касаційний суд.

Можливість провадження за нововиявленими або виключними обставинами обмежується дотриманням строків, передбачених ст. 461 КПК України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 461 КПК України 'заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами може бути подано протягом трьох місяців після того, як особа, яка звертається до суду, дізналася або могла дізнатися про ці обставини'²¹. Важко пояснити, чим зумовлене встановлення цього преклюзивного строку. Адже йдеться про виправлення судової помилки з питань факту, а також про невідповідність правового регулювання та судового правозастосування Конституції України²² і Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція)²³. Справедливість як мета кримінального провадження має бути досягнута без будь-яких формалізованих обмежень.

Перебіг строку звернення про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами розпочинається з моменту, коли особа фактично дізналася про наявність відповідної обставини. При цьому слід зважати на ті обставини, що надавали змогу заявникові дізнатися про наявність відповідної обставини раніше. В останньому випадку суд може взяти до уваги саме момент, коли особа отримала можливість дізнатися про ці обставини. Посилаючись на те, що строк звернення із заявою пропущено, як на одну з підстав її повернення заявникові, суддя (колегія суддів) у своїй ухвалі має зазначити момент, з якого, на його (її) думку, належало виходити при обчисленні цього строку.

Перебіг строку звернення про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами закінчується зі спливом трьох місяців від моменту, визнаного суддею (колегією суддів) початком перебігу цього строку відповідно до ч. 4 ст. 115 КПК України²⁴. За умови, що заявником пропущено вказаний строк з поважних причин, суддя (колегія суддів) згідно з

²¹ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

²² Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254-к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 02.08.2018).

²³ Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 02.08.2018).

²⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

вимогами, передбаченими ст. 117 КПК України²⁵, зобов'язаний його поновити.

Формулювання “могла дізнатися про ці обставини” дає можливість стверджувати, що початковий момент обчислення строку для подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами має об'єктивно-суб'єктивний характер. Об'єктивний характер пов'язаний з виявленням однієї з обставин, передбачених ч. 2 ст. 459 КПК України²⁶. Суб'єктивний – передбачає наявність у заінтересованої особи інформації про те, що відбулося порушення її або представлених прав, свобод та інтересів. Момент, коли особа дізналася, і момент, коли вона повинна була дізнатися, не завжди збігаються. Однак припускається, що учаснику судового провадження стало відомо про нововиявлені обставини у момент їх виявлення.

У цивільно-правових галузях права подібний момент обчислення преклюзивного строку має на меті дисциплінувати учасника правових відносин. Утім положення такого змісту не виправдано механічно переносити у площину кримінального провадження. Тому словосполучення ‘могла дізнатися’ варто виключити з редакції ч. 1 ст. 461 КПК України²⁷.

Днем виявлення обставин, передбачених ч. 2 ст. 459 КПК України²⁸, є: а) день набрання законної сили обвинувальним вироком щодо перекладача за завідомо неправильний переклад, експерта за завідомо неправильний висновок, свідка і потерпілого за давання завідомо неправдивих показань у випадках, вказаних у п. 1 ч. 2 ст. 459 КПК України; б) день набрання законної сили судовим рішенням, яким скасовано судове рішення, що стало підставою для ухвалення вироку чи постановлення ухвали, що належить переглянути, – у випадку, вказаному у п. 3 ч. 2 ст. 459 КПК України; в) день винесення слідчим, прокурором постанови про закриття кримінального провадження, день набрання законної сили ухвалою суду про закриття кримінального провадження та день набрання законної сили ухвалою суду про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру, якщо неможливо ухвалити обвинувальний вирок, та у випадку, вказаному у п. 4 ч. 2 ст. 459 КПК України.

Згідно із ч. 2 ст. 461 КПК України перегляд виправдувального вироку за нововиявленими обставинами ‘допускається лише протягом встановлених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності’²⁹. Це положення свідчить про те, що законодавець заінтересований у стабільності та непохитності, насамперед, виправду-

²⁵ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

²⁶ Там само.

²⁷ Там само.

²⁸ Там само.

²⁹ Там само.

вальних вироків. Встановлюючи як обмеження для перевірки виправдувального вироку за нововиявленими обставинами строки давності притягнення до кримінальної відповідальності, законодавець виходив із недоцільності здійснення такого провадження після закінчення цих строків. Поки не закінчилися строки давності можливе погіршення становища виправданого. Водночас наведене формулювання доцільно доповнити, включивши до нього ще й ухвали про закриття кримінального провадження та закриття кримінального провадження і звільнення особи від кримінальної відповідальності.

При визначенні строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, як умови перегляду за нововиявленими обставинами виправдувального вироку, слід керуватися ст. 49 Кримінального кодексу України³⁰.

Згідно з ч. 3 ст. 461 КПК України:

За наявності обставин, які підтверджують вчинення особою більш тяжкого кримінального правопорушення, ніж те, за яке вона була засуджена, судове рішення може бути переглянуто за нововиявленими обставинами протягом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності за більш тяжке кримінальне правопорушення³¹.

Насамперед варто звернути увагу на некоректність цього положення, оскільки вчинення особою більш тяжкого кримінального правопорушення підтверджується не обставинами, а доказами. Тому редакція ч. 3 ст. 461 КПК України потребує уточнення.

Термін “більш тяжке кримінальне правопорушення” не обмежується класифікацією правопорушень залежно від ступеня тяжкості. У ч. 3 ст. 461 КПК України йдеться про застосування до особи такої кримінально-правової норми, яка спричиняє до будь-якого погіршення становища засудженого порівняно з нормою кримінального закону, яка до нього вже застосована³².

Відповідно до ч. 4 ст. 461 КПК України ‘за наявності обставин, які підтверджують невинуватість засудженого або вчинення ним менш тяжкого кримінального правопорушення, перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами строками не обмежено’³³. У таких випадках не має значення ні строк давності, ані строк, який сплинув з дня набрання обвинувальним вироком законної сили.

³⁰ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 02.08.2018).

³¹ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

³² Там само.

³³ Там само.

Водночас строк для подання заяви про перегляд судових рішень за виключними обставинами є утричі коротшим, ніж строк для ініціювання перевірки судових рішень за нововиявленими обставинами. Так, згідно з ч. 5 ст. 461 КПК України:

Заяву про перегляд судового рішення за виключними обставинами може бути подано:

- 1) з підстави, визначеної пунктом 1 частини третьої статті 459 цього Кодексу, – протягом тридцяти днів із дня офіційного оприлюднення відповідного рішення Конституційного Суду України;
- 2) з підстави, передбаченої пунктом 2 частини третьої статті 459 цього Кодексу, – особою, на користь якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, не пізніше тридцяти днів із дня, коли така особа дізналася або могла дізнатися про набуття цим рішенням статусу остаточного;
- 3) з підстави, передбаченої пунктом 3 частини третьої статті 459 цього Кодексу, – протягом тридцяти днів із дня, коли вирок у кримінальному провадженні набрав законної сили. У разі неможливості ухвалення вироку суду заяву може бути подано протягом тридцяти днів із дня встановлення відповідною ухвалою або постановою суду обставин, передбачених пунктом 3 частини третьої статті 459 цього Кодексу³⁴.

Словосполучення ‘відповідне рішення’ вжито у п. 1 ч. 5 ст. 461 КПК України³⁵ у значенні “правовий акт”. Відповідно до ст. 83 Закону України “Про Конституційний Суд України” (далі – Закон про Конституційний Суд України) Конституційний Суд України ‘ухвалює рішення, надає висновки, постановляє ухвали, видає забезпечувальні накази. Акти з питань, не пов’язаних із конституційним провадженням, Суд ухвалює у формі постанови’³⁶. З метою конкретизації наведених положень у ст. 84 Закону про Конституційний Суд України зазначено, що рішення Конституційного Суду України ухвалює:

<...> Велика палата – за результатами розгляду справ за конституційними поданнями щодо конституційності законів України та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та щодо офіційного тлумачення Конституції України, а також за результатами розгляду справ за конституційними скаргами у разі відмови Сенату в розгляді справи за конституційною скаргою на розсуд Великої палати;

³⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

³⁵ Там само.

³⁶ Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 р. № 2136-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> (дата звернення: 02.08.2018).

<...> Сенат – за результатами розгляду справ за конституційними скаргами³⁷.

Тож у п. 1 ч. 5 ст. 461 КПК України йдеться про такий акт Конституційного Суду України, як рішення³⁸.

Відповідно до ч. 1 ст. 94 Закону про Конституційний Суд України оприлюднення всіх актів Конституційного Суду України за результатами конституційного провадження здійснюється на офіційному веб-сайті органу конституційної юрисдикції або в окремих випадках за ухвалою Конституційного Суду України – в Залі його засідань, але не пізніше наступного робочого дня після їх ухвалення³⁹.

У контексті п. 2 ч. 5 ст. 461 КПК України⁴⁰ важливо з'ясувати, що вкладається у зміст терміна “остаточне рішення”. Якщо звернутися до ст. 44 Протоколу № 11 до Конвенції⁴¹, то остаточними є рішення Великої палати Європейського Суду з прав людини, а також рішення палати цього Суду, за наявності однієї з таких умов: а) сторони не вимагають передання справи на розгляд Великої палати; б) через три місяці від дати постановлення рішення, якщо клопотання про передання справи на розгляд Великої палати не було заявлено; в) якщо колегія Великої палати відхилила клопотання про передання справи на розгляд Великої палати. Остаточне рішення підлягає опублікуванню.

Днем виявлення обставин, передбачених п. 3 ч. 3 ст. 459 КПК України, є день набрання законної сили обвинувальним вироком у відношенні судді, слідчого судді, слідчого чи прокурора за злочинні зловживання, які вплинули на ухвалене судове рішення⁴². У тих випадках, коли обвинувальний вирок постановити неможливо, днем виявлення цієї групи обставин є день набрання законної сили ухвалою про закриття кримінального провадження чи ухвалою про застосування примусових заходів медичного характеру щодо цих діянь зазначених службових осіб.

КПК України не передбачає будь-якої досудової перевірки чи розслідування нововиявлених або виключних обставин. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами суто судові. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, що надійшла до відповідного суду, передається в порядку черговості судді чи колегії суддів (ч. 1 ст. 464 КПК України)⁴³. Згідно зі ст. 76 КПК України у роз-

³⁷ Про Конституційний Суд України (н 36).

³⁸ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

³⁹ Про Конституційний Суд України (н 36).

⁴⁰ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

⁴¹ Протокол № 11 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод від 11.05.1994 р. http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_536 (дата звернення: 02.08.2018).

⁴² Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

⁴³ Там само.

гляді заяви та перевірці судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами не має права брати участь суддя, який брав участь в ухваленні судового рішення, про перегляд якого порушується питання⁴⁴.

Не пізніше наступного дня після надходження заяви до суду суддя (а також колегія суддів, хоча про це й не зазначено у ч. 2 ст. 464 КПК України) перевіряє її на відповідність вимогам, встановленим до заяви про перегляд судового рішення за новоявленими або виключними обставинами, і вирішує питання про відкриття відповідного провадження⁴⁵. Утім це не єдиний критерій, що використовується з метою встановлення фактичних підстав для відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Системний аналіз положень КПК України надає можливість виділити ще й такі критерії перевірки заяви, як: подання її належним суб'єктом, у межах наданих йому законом прав та на судові рішення, які можна оспорювати за нововиявленими або виключними обставинами, у строки, з підстав і з дотриманням правил підсудності, встановлених кримінально-процесуальним законодавством. У зв'язку з цим редакцію ч. 2 ст. 464 КПК України⁴⁶ доцільно розширити, доповнивши її викладеними вище положеннями.

Якщо заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами не оформлена згідно з вимогами, передбаченими ст. 462 КПК України, то суддя або колегія суддів, керуючись положеннями ч. 3 ст. 429 КПК України, виносить ухвалу про повернення її заявнику. Копія ухвали невідкладно надсилається особі, яка її подала, разом із заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами й усіма доданими до неї матеріалами⁴⁷. На наше переконання, регламентація такої правової ситуації є надто суворою та не відповідає її правовому регулюванню у стадіях апеляційного та касаційного провадження. У разі недотримання вимог щодо змісту заяви доцільніше спочатку залишити її без руху, вказавши на виявлені недоліки та встановивши строк для їх усунення за зразком ч. 1 ст. 399, ч. 1 ст. 429 КПК України⁴⁸. Саме так і діють деякі суди⁴⁹. Така практика, на нашу думку, відповідає засаді верховенства права.

⁴⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

⁴⁵ Там само.

⁴⁶ Там само.

⁴⁷ Там само.

⁴⁸ Там само.

⁴⁹ Ухвала Голосіївського районного суду м. Києва від 26 листопада 2015 р.: справа № 752/19141/15-к, провадження № 1-о/752/7/15. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53832080> (дата звернення: 02.08.2018); Ухвала Конотопського міськрайонного суду Сумської області від 31 серпня 2017 р.: справа № 583/2952/13-к, провадження № 1-о/577/16/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68573513> (дата звернення: 02.08.2018); Ухвала Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 3 січня 2018 р.: справа № 202/66/2013-к, провадження № 1-о/200/18/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71630933> (дата звернення: 02.08.2018).

Водночас у судовій практиці відсутня єдність щодо питання про можливість оскарження ухвали про повернення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Одні суди у цих ухвалях вказують конкретний строк та суд, до якого можна подати скаргу⁵⁰, інші – зазначають, що такі ухвали не підлягають оскарженню⁵¹.

Принагідно наголосимо, що згідно з ч. 6 ст. 399 КПК України ухвала про повернення апеляційної скарги може бути оскаржена в касаційному порядку⁵². На наше переконання, можливість оскарження ухвали про повернення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами має бути запроваджена у контексті удосконалення правової регламентації глави 34 КПК України.

Законодавець не уповноважив суддю або колегію суддів за результатом перевірки заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами приймати рішення про відмову у відкритті відповідного провадження. Однак випадки, що слугують підставами для відмови у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами, цілком реальні. Серед них – подання заяви про перегляд за нововиявленими або виключними обставинами ухвал слідчих суддів, допоміжних судових рішень (наприклад, про відмову в задоволенні клопотань учасників судового провадження); подання заяви про перегляд за нововиявленими або виключними обставинами з підстав, які не передбачені законом (наприклад, учасники судового провадження за надуманими підставами просять розглянути кримінальне провадження за нововиявленими або виключними обставинами з метою ухвалення іншого судового рішення); подання заяви про перегляд за нововиявленими або виключними обставинами особою, яка не має на це права; подання заяви про перегляд за нововиявленими або виключними обставинами з порушенням правил підсудності, визначених ст. 463 КПК України. Тому суди змушені у таких ситуаціях виносити ухвалу про відмову у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами за аналогією з ч. 4 ст. 399 КПК України⁵³. Однак змінити наявне правове

⁵⁰ Ухвала Галицького районного суду м. Львова від 23 лютого 2018 р.: справа № 461/1041/14-к, провадження № 1-о/461/22/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72417491> (дата звернення: 02.08.2018).

⁵¹ Ухвала Новокаховського міського суду Херсонської області від 29 січня 2016 р.: справа № 661/2818/13-к, провадження № 1-о/661/1/16. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55305156> (дата звернення: 02.08.2018).

⁵² Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

⁵³ Ухвала Солом'янського районного суду м. Києва від 8 грудня 2016 р.: справа № 760/16644/13-к, провадження № 1-0/760/17/16. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63558008> (дата звернення: 02.08.2018); Ухвала Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 6 липня 2017 р.: справа № 308/8343/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67573944> (дата звернення: 02.08.2018); Ухвала Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 7 травня 2018 р.: справа № 191/1231/17, провадження № 1-о/183/2/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73813910> (дата звернення: 02.08.2018).

регулювання задля правильного вирішення цієї проблеми здатен тільки правотворець.

У разі відсутності перешкод суддя чи колегія суддів відкриває кримінальне провадження за нововиявленими або виключними обставинами, 'надсилає учасникам судового провадження копії ухвали про відкриття провадження, заяви про перегляд і призначає дату, час та місце судового засідання, про що повідомляє зазначених осіб' (ч. 4 ст. 464 КПК України)⁵⁴. З моменту винесення ухвали про відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами фактично розпочинається підготовка до розгляду такого провадження.

На жаль, у КПК України порядок підготовки до перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами залишився не врегульованим. По-перше, не встановлено обов'язок судді витребувати матеріали кримінального провадження. По-друге, суддя не зобов'язаний надсилати учасникам судового провадження інформацію про їхні права та обов'язки, зокрема й відмову від поданої заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. По-третє, судді потрібно вирішити низку важливих питань, зокрема: чи є обставини, що спричиняють закриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами чи його зупинення; про склад осіб, які братимуть участь у засіданні суду, що переглядатиме судові рішення за нововиявленими або виключними обставинами; про проведення розгляду кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами у відкритому чи закритому судовому засіданні; про залучення захисника у випадках, коли його участь у кримінальному провадженні є обов'язковою; про виклик у разі потреби перекладача, спеціаліста; про день і місце слухання справи; про задоволення або про відмову у задоволенні клопотань учасників судового провадження. По-четверте, підготовка до перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами не завершується прийняттям відповідної ухвали. Не закінчивши підготовку, призначити та здійснити розгляд кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами неможливо. Крім того, під час цього етапу суддя, який фактично буде доповідачем, складає доповідь та готується до її виголошення під час перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Згідно з ч. 1 ст. 465 КПК України особі, яка подала заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, надається право відмовитися від заяви до початку судового розгляду. У разі прийняття відмови від заяви суд закриває кримінальне провадження за

⁵⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

нововиявленими або виключними обставинами, про що постановляє ухвалу⁵⁵. Відмова від заяви є диспозитивним правом учасника судового провадження, який її подав, тому навряд чи суд уповноважений не погодитися з таким рішенням. Крім того, на нашу думку, ухвалу суду першої та апеляційної інстанції про закриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами може бути оскаржено до суду вищого рівня у порядку, передбаченому для оскарження судових рішень відповідної інстанції.

‘Особа, яка відмовилася від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, не має права повторно звертатися до суду з такою самою заявою з тих самих підстав’ (ч. 2 ст. 465 КПК України)⁵⁶. Наведене положення є надто суворим. Вбачається, що особа, яка відмовилась від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, вправі ще раз її подати у межах установленого у ст. 461 КПК України строку.

КПК України не передбачив й права особи, яка подала заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, доповнити або змінити її, так само як учасники судового провадження позбавлені можливості подати на таку заяву свої заперечення.

Відповідно до ч. 1 ст. 466 КПК України заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами розглядається судом протягом двох місяців з дня її надходження згідно з правилами, передбаченими для кримінального провадження в суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд⁵⁷. Однак правила касаційного провадження позбавляють цей суд можливості допитати свідків, потерпілих, засуджених, експертів, призначити нову або повторну експертизу тощо, що не сприяє ефективності провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Враховуючи завдання, які стоять перед цією стадією кримінального процесу, а також процесуальні особливості провадження за нововиявленими або виключними обставинами, доцільний інший порядок розгляду кримінальних проваджень за нововиявленими або виключними обставинами, який був би прирівняним до апеляційного розгляду з можливістю безпосереднього дослідження доказів. На нашу думку, при здійсненні перевірки судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами правила апеляційного розгляду мають застосовуватися незалежно від судової інстанції, в якій воно відбувається.

⁵⁵ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

⁵⁶ Там само.

⁵⁷ Там само.

‘Учасники судового провадження повідомляються про дату, час та місце розгляду заяви. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду заяви і перегляду судового рішення’ (ч. 2 ст. 466 КПК України)⁵⁸. Звідси випливає, що розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами може відбутися й за відсутності учасників судового провадження. Як відомо, повідомлення учасників судового провадження здійснюється у разі, якщо їх участь у судовому засіданні не є обов’язковою. Натомість виклик передбачає обов’язкову участь учасників судового провадження у розгляді справи. Цілком зрозуміло, що перевірка судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами неможлива за відсутності осіб, участь яких згідно з вимогами кримінально-процесуального законодавства або за рішенням суду є обов’язковою. З огляду на це, ч. 2 ст. 466 КПК України варто доповнити таким положенням: “Якщо в судове засідання не прибули учасники судового провадження, участь яких згідно з вимогами цього Кодексу або рішенням суду є обов’язковою, розгляд кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами належить відкласти.”

Згідно з ч. 3 ст. 466 КПК України суд своєю ухвалою вправі зупинити виконання судового рішення, яке переглядається за нововиявленими або виключними обставинами, до закінчення перегляду⁵⁹. Видається, що таке рішення суд має право прийняти як з власної ініціативи, так і за клопотанням учасників судового провадження. Утім законодавець не передбачив ні порядку, ні строків, ні форми, ні інших питань, пов’язаних із зупиненням виконання судового рішення.

‘Суд має право не досліджувати докази щодо обставин, що встановлені в судовому рішенні, яке переглядається за нововиявленими або виключними обставинами, якщо вони не оспоруються’ (ч. 4 ст. 466 КПК України)⁶⁰. Це положення також є доволі спірним, оскільки з огляду на нововиявлені або виключні обставини такі докази можуть виявитись недостовірними. Докази, покладені в основу судового рішення, мають взаємозв’язок, тому суд повинен перевірити вплив нововиявленої або виключної обставини на кожен доказ зокрема і на усю сукупність доказів загалом. Крім того, рішення, про яке йдеться у ч. 4 ст. 466 КПК України⁶¹, суд може прийняти, на наше переконання, лише за згоди учасників судового провадження.

⁵⁸ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

⁵⁹ Там само.

⁶⁰ Там само.

⁶¹ Там само.

За результатами розгляду кримінального провадження за нововиявленими обставинами суд відповідно до ч. 1 ст. 467 КПК України⁶² має право прийняти одне з таких рішень: 1) залишити оспорений вирок чи ухвалу в силі, а заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами – без задоволення; 2) скасувати вирок чи ухвалу і ухвалити новий вирок чи постановити ухвалу. При цьому законодавець вказує, що при ухваленні нового судового рішення суд користується повноваженнями суду відповідної інстанції. Положення ч. 1 ст. 467 КПК України містять істотні суперечності, оскільки рішення про скасування вироку чи ухвали та прийняття нового рішення належить до повноважень судів першої та апеляційної інстанції. А от, наприклад, суд касаційної інстанції не вправі скасувати вирок чи ухвалу і постановити новий вирок або ухвалу, оскільки він здійснює лише формально-юридичну перевірку судового рішення.

В абзаці 2 ч. 1 ст. 467 КПК України зазначено, що за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами Верховний Суд уповноважений також ‘скасувати судові рішення (судові рішення) повністю або частково і передати справу на новий розгляд до суду першої або апеляційної інстанції’⁶³. З огляду на це не зрозуміло, чому такої можливості позбавлений суд апеляційної інстанції в частині передання справи на новий розгляд до суду нижчого рівня.

Повноваження суду щодо прийняття інших, окрім зазначених, рішень за результатами провадження за нововиявленими або виключними обставинами не виправдано обмежені. Так, відповідний суд, навіть за наявності для цього підстав, позбавлений можливості скасувати вирок або ухвалу (зокрема й у певній частині) і закрити кримінальне провадження, внести до вироку або ухвали зміни. Основним аргументом у забороні внесення змін до судового рішення або його скасування з наступним закриттям кримінального провадження за нововиявленими обставинами є те, що вони не були предметом розгляду судами першої чи апеляційної інстанції. Однак такий довід не видається переконливим. Суд апеляційної інстанції за певних умов має право змінити або скасувати судові рішення на підставі нових доказів, які також не були предметом судового розгляду. То навіщо тоді відповідний суд позбавляти можливості вносити зміни в судові рішення та скасовувати його і закривати кримінальне провадження на основі нововиявлених обставин, якщо доказова інформація, яка підтверджує їх наявність, одержана набагато достовірнішим способом, а судове провадження відбувається за одними й тими самими

⁶² Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

⁶³ Там само.

правилами? Вочевидь чинна законодавча регламентація цього питання не є оптимальною.

Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими обставинами може бути оскаржене в порядку, передбаченому для оскарження судових рішень суду відповідної інстанції (ч. 2 ст. 467 КПК України)⁶⁴. У цьому простежується послідовний інстанційний порядок оскарження й перевірки судових рішень у кримінальному судочинстві України.

Згідно з ч. 2 ст. 467 КПК України 'з набранням законної сили новим судовим рішенням втрачають законну силу судові рішення інших судів у цьому кримінальному провадженні'⁶⁵. До цього положення також є зауваження, оскільки рішення, яке було переглянуте за нововиявленими або виключними обставинами, могло бути перевірене в апеляційному або касаційному порядку в частині, яка не має безпосереднього зв'язку з такими обставинами (наприклад, щодо порушення процесуальної форми судового засідання). Крім того, нововиявлені або виключні обставини можуть стосуватися лише апеляційного розгляду (приміром, фальсифікація нових доказів, злочинні зловживання суддями апеляційної інстанції). У такому випадку належить скасувати рішення апеляційної, а не суду першої інстанції і призначити новий апеляційний розгляд.

Висновки. Ефективність будь-якої судово-контрольної стадії кримінального провадження значною мірою залежить від регламентації кримінально-процесуальної діяльності на відповідному етапі. Проведений аналіз порядку провадження за нововиявленими або виключними обставинами надає можливість констатувати, що норми кримінально-процесуального законодавства, які його регулюють, не є оптимальними, а тому потребують удосконалення. Насамперед такий порядок, на наше переконання, має здійснюватися за правилами апеляційного провадження. Бажано уточнити перелік осіб, уповноважених на подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Варто конкретизувати й коло судових рішень, що можуть бути переглянуті за нововиявленими або виключними обставинами. Доцільно змінити підхід до визначення суду, що розглядатиме кримінальне провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Потрібно уніфікувати з положеннями глав 31, 32 КПК України процесуальні дії та рішення судді (колегії суддів) за наслідками перевірки заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, а також установити порядок підготовки до розгляду криміналь-

⁶⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України (н 1).

⁶⁵ Там само.

ного провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Не завадить розширити і повноваження суду, що переглядатиме судові рішення за нововиявленими або виключними обставинами, надавши йому можливість вносити до нього зміни та скасовувати його і закривати кримінальне провадження.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Pro Konstytutsiynyi Sud Ukrainy [On the Constitutional Court of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 13 lypnia 2017 r. № 2136-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).
2. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [The Code of Criminal Procedure of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 13 kvitnia 2012 № 4651-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_339 (accessed: 02.08.2018).
3. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 28 chervnia 1996 p. № 254-к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).
4. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny ta osnovopolozhnykh svobod vid 04 lystopada 1950 p. [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms Dated November 04, 1950] http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).
5. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 05 kvitnia 2001 p. № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).
6. Protokol № 11 do Konventsii pro zakhyst prav liudyny ta osnovopolozhnykh svobod vid 11.05.1994 p. [Protocol No. 11 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms Dated 11.05.1994] URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_536 (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).

Cases

7. Ukhvala Berezivskoho raionnoho sudu Odeskoi oblasti vid 8 lypnia 2015 r. [Ruling of Berezivskiy District Court of Odessa Region Dated July 8, 2015]: sprava № 494/681/15-к, provadzhennia № 1-о/494/1/15 [Case No. 494/681/15-к, Proceedings No. 1-о/494/1/15]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/46857366> (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).
8. Ukhvala Prydniprovskoho raionnoho sudu m. Cherkasy vid 27 kvitnia 2017 r. [Ruling of Prydniprovskiy District Court of Cherkasy City Dated April 27, 2017]: sprava № 711/327/17 [Case No. 711/327/17]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66472372> (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).
9. Ukhvala Halytskoho raionnoho sudu m. Lvova vid 13 liutoho 2018 r. [Ruling of Halytskyi District Court of Lviv City Dated February 13, 2018]: sprava № 461/9899/13-к, provadzhennia № 1-о/461/12/18 [Case No. 461/9899/13-к, Proceedings No. 1-о/461/12/18]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72361197> (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).

10. Ukhvala Holosiivskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 26 lystopada 2015 r. [Ruling of Holosiivskiy District Court of Kyiv City Dated November 26, 2015]: sprava № 752/19141/15-к, provadzhennia № 1-о/752/7/15 [Case No. 752/19141/15-к, Proceedings No. 1-о/752/7/15]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53832080> (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).
11. Ukhvala Konotopskoho miskraionnoho sudu Sumskoi oblasti vid 31 serpnia 2017 r. [Ruling of Konotopskiy Town and District Court of Sumy Region Dated August 31, 2017]: sprava № 583/2952/13-к, provadzhennia № 1-о/577/16/17 [Case No. 583/2952/13-к, Proceedings No. 1-о/577/16/17]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68573513> (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).
12. Ukhvala Babushkinskoho raionnoho sudu m. Dnipropetrovska vid 3 sichnia 2018 r. [Ruling of Babushkinskiy District Court of Dnipropetrovsk City Dated January 3, 2018]: sprava № 202/66/2013-к, provadzhennia № 1-о/200/18/17 [Case No. 202/66/2013-к, Proceedings No. 1-о/200/18/17]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71630933> (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).
13. Ukhvala Halytskoho raionnoho sudu m. Lvova vid 23 liutoho 2018 r. [Ruling of Halytskiy District Court of Lviv City Dated February 23, 2018:]: sprava № 461/1041/14-к, provadzhennia № 1-о/461/22/18 [Case No. 461/1041/14-к, Proceedings No. 1-о/461/22/188]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72417491> (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).
14. Ukhvala Novokakhovskoho miskoho sudu Khersonskoi oblasti vid 29 sichnia 2016 r. [Ruling of Novokakhovskiy Town Court of Kherson Region Dated January 29, 2016]: sprava № 661/2818/13-к, provadzhennia № 1-о/661/1/16 [Case No. 461/1041/14-к, Proceedings No. 1-о/461/22/188]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55305156> (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).
15. Ukhvala Solom'ianskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 8 hrudnia 2016 r. [Ruling of Solomianskiy District Court of Kyiv City Dated December 8, 2016]: sprava № 760/16644/13-к, provadzhennia № 1-о/760/17/16 [Case No. 760/16644/13-к, Proceedings No. 1-о/760/17/16]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63558008> (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).
16. Ukhvala Uzhhorodskoho miskraionnoho sudu Zakarpatskoi oblasti vid 6 lypnia 2017 r. [Ruling of Uzhgorodskiy City and District Court of Zakarpatska Region Dated July 6, 2017]: sprava № 308/8343/16-к [Case No. 308/8343/16-к]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67573944> (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).
17. Ukhvala Novomoskovskoho miskraionnoho sudu Dnipropetrovskoi oblasti vid 7 travnia 2018 r. [Ruling of Novomoskovskiy District Court of Dnipropetrovsk Region Dated May 7, 2018]: sprava № 191/1231/17, provadzhennia № 1-о/183/2/18 [Case No. 191/1231/17, Proceedings No. 1-о/183/2/18]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73813910> (accessed: 02.08.2018) (in Ukrainian).

Vasyl Nor
Nazar Bobechko

PROCEDURE OF THE PROCEEDINGS DUE TO NEWLY DISCOVERED
OR EXCEPTIONAL CIRCUMSTANCES IN THE CRIMINAL COURT
PROCESS OF UKRAINE: ISSUES OF LEGAL REGULATION AND LAW
APPLICATION

ABSTRACT. Proceedings due to newly discovered or exceptional circumstances represent an essential element of the system of proceedings for court decision appeal and examination in the criminal process of Ukraine. The latest novelization of Chapter 34 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine (hereinafter – the CCrP of Ukraine) requires thorough scientific research and comprehension.

The purpose of the article is to study the procedure of the proceedings due to newly discovered or exceptional circumstances in the criminal court process of Ukraine.

The right to file an application for review of a court decision due to newly discovered or exceptional circumstances is granted to court proceedings participants who appeal against the principal court decision and the rulings which resolve the issues arising in the course of factual execution of a court decision, subject to their entry into force. The system of courts authorized to conduct criminal proceedings due to newly discovered circumstances is established without due regard for the court level requirement according to which a case moves from a lower level court to a higher level court. The CCrP of Ukraine does not provide for any pre-trial examination or investigation of newly discovered or exceptional circumstances. Proceedings due to newly discovered or exceptional circumstances are to be conducted exclusively at the trial stage. If the application for court decision review due to newly discovered or exceptional circumstances is not made in the form required by the criminal procedure law, a judge or a panel of judges should rule to return it to the applicant. The regulation of such a legal situation is too harsh and is inconsistent with the legal rules governing it at the stages of appeal and cassation proceedings. In case of non-compliance with the requirements to the content of the said application, it is most appropriate to set it aside at first, pointing to the identified shortcomings and prescribing a deadline for their elimination. The legislator has not authorized a judge or a panel of judges to decide not to open relevant proceedings following an examination of the application for court decision review due to newly discovered or exceptional circumstances. However, the cases serving as the grounds for the decision not to open the proceedings due to newly discovered or exceptional circumstances are quite real. Moreover, the CCrP of Ukraine still does not contain provisions to regulate the procedure of preparing for court decision review due to newly discovered or exceptional circumstances. The authorities granted to court to pass decisions following the proceedings due to newly discovered or exceptional circumstances are unreasonably limited. Thus, even if appropriate grounds exist, a respective court is deprived of the opportunity to overturn a verdict or a ruling (including a certain part thereof) and close criminal proceedings, or to make changes to a verdict or a ruling.

Based on the analysis of the procedure for the proceedings due to newly discovered or exceptional circumstances, the authors maintain that provisions of the criminal procedure legislation regulating it are far from optimal, and therefore require certain improvement. The authors believe that this procedure should primarily be exercised according to the

Василь Нор, Назар Бобечко

rules of the appellate proceedings. There is a need to specify in more detail the range of court decisions subject to a review due to newly discovered or exceptional circumstances. It would be reasonable to change the approach to selecting a court which would review the criminal proceedings due to newly discovered or exceptional circumstances. Furthermore, there is a need for unification of the procedural actions and decisions made by a judge (a panel of judges) following an examination of the application for court decision review due to newly discovered or exceptional circumstances with the provisions of Chapters 31, 32 of the CCrP of Ukraine, and also a need to introduce the procedure of preparing for review of the criminal proceedings due to newly discovered or exceptional circumstances. It would also be useful to expand the powers of the court which would review a court decision due to newly discovered or exceptional circumstances, empowering this court to change and overturn the decision and close the criminal proceedings.

KEYWORDS: proceedings due to newly discovered or exceptional circumstances; subjects vested with the right to apply for court decision review due to newly discovered or exceptional circumstances; opening of criminal proceedings due to newly discovered or exceptional circumstances; procedure for court decision review due to newly discovered or exceptional circumstances.